

BOTAN TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ AİLELERİ İLE DAYANIŞMA DERNEĞİ

ŞIRNAK BAROSU

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ ŞIRNAK ŞUBESİ

ÖZGÜRLÜK İÇİN HUKUKÇULAR DERNEĞİ ŞIRNAK ŞUBESİ

ŞIRNAK T TİPİ KAPALI CEZA VE İNFAZ KURUMU

HAK İHLALİ RAPORU

Rapor Tarihi

27/08/2025

GİRİŞ

Avrupa Hapishane Kurallarının ilk maddesinde “Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkese, insan haklarının gerektirdiği gibi saygılı davranılmalıdır” hükmüne yer verilmiştir. Esasen hem uluslararası mevzuat hem de Türkiye’nin ulusal mevzuatı, hapsedilme konusunu, aynı zamanda bir “insan hakları” konusu olarak ele almakta ve ek bir cezalandırmaya dönüştürülemeyeceğini ifade etmektedir. Bu noktadan bakıldığında, hapishanelerde bulunan mahpusların haklarından yararlanması, devletin ve hapishane idarelerinin sorumluluğu altında bulunmaktadır.

Tüm mahpuslara insanca davranma ve insan olmaktan kaynaklanan onurlarına saygı gösterme zorunluluğunu kabul eden etik koşullar içerisinde yönetilmelidir. Hapishanelerde insan onuruna saygı esastır.

Mahpuslara uygulanan ceza, boyut olarak mahpuslar arasında elem ve ızdırap yaratan uygulama işkence ve kötü muameleye neden olmamalıdır. Hapishane idarelerinin mutlak görevleri, hükümlüleri dış dünyaya kazandırmaktadır. Onun harici her türlü eylem anayasa ve AİHM içtihatlarına aykırı olacaktır.

Botan Tutuklu ve Hükümlü Aileleri ile Dayanışma Derneği, Şırnak Barosu, İnsan Hakları Derneği Şırnak Şubesi ve Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Şırnak Şubesi, çeşitli tarihlerde mahpusların bizzat kendileri, aileleri veya yakınları tarafından yapılan başvurular ve çeşitli yayın kuruluşlarında çıkan haberlere istinaden Şırnak T Tipi Kapalı Cezaevinde hak ihlallerine ilişkin mahpuslarla görüşmeler gerçekleştirilmiş; gerçekleştirilen bu görüşmeler neticesinde tespit edilen ihlaller raporlanmıştır.

AMAÇ

İşkence, Kötü ve İnsanlık Dışı Muamele, Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı, Umut Hakkı, Eşitlik Hakkı, İfade Özgürlüğü, Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması Hakkı, Düşünce ve Kanaat Hakkı, Hak Arama Hakkı, Dilekçe Hakkı, Sağlık Hakkı ve Kanunilik İlkesi ihlal edildiği durumlarda, insan haklarının korunması sivil toplum örgütlerinin amaçlarındandır.

BOTAN TUHAD DER, Şırnak Barosu, İHD Şırnak Şubesi ve ÖHD Şırnak Şubesi olarak insan haklarının korunmasını sağlamak, insan hakları ihlallerini önlemek, insan hakları ile ilgili gerekli inceleme ve araştırmaları yapmak ve sonuçları yetkili mercilere bildirmek amacıyla rapor hazırlanmasına karar verilmiştir.

Rapor, Şırnak T Tipi Cezaevinde yaşanan insan hakları ihlallerinin önlenmesi, temel hak ve hürriyetlere ilişkin ihlallerin tespiti ve raporlaştırılması, yetki ve sorumluluğu olan mercilerin ve kurumların bu ihlallerin sonlandırılmasına yönelik harekete geçmelerinin sağlanması ve ihlallere ilişkin etkili soruşturma yürütülmesi, kamuoyunun dikkatini hapishanelerde yaşanan insan hakları ihlallerine çekmek ve bilgilendirmek, yerel ve uluslararası mekanizmalara gerekli hukuki başvuru ve suç duyurularının yapılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu rapor; BOTAN TUHAD DER, Şırnak Barosu, İHD Şırnak Şubesi ve ÖHD Şırnak Şubesi üyesi avukatlar tarafından, hapishanede avukat görüşmeleri için ayrılan avukat görüş odalarında gerçekleştirilen ziyaretlere dayanmaktadır. Ziyaret dışında mahpusların aileleri ile yaptıkları telefon görüşmeleri ve ailelerin yaptıkları başvurulardan edinilen bilgilerden yararlanılmıştır.

GERÇEKLEŞTİRİLEN GÖRÜŞMELER

Görüşme gerçekleştirilen 1. mahpusun beyanları:

1. Mahpus ile yapılan görüşmede, mahpusun akli dengesinin yerinde olmadığı gözlemlenmiştir. Bu gözlem, mahpus'un hal ve hareketlerinden, sorduğumuz sorulara verdiği cevaplardan ve bazen de cevap verememesi sonucu oluşmuştur.
2. Mahpusun, hangi günde olduğunu dahi bilmediğini ve koğuştaki bulunan diğer mahpusların isimlerini bile hatırlamadığı görülmüştür.
3. Ailesinin kurumlarımıza yaptığı başvuruya göre; Mahpus, doğuştan zihinsel engellidir. Bunla birlikte epilepsi hastalığı bulunmaktadır. Mahpusun cezaevindeki ihtiyaçlarını (Duş alma, yemek yeme ve tuvalet) karşılamada zorluk yaşadığı ve bu gibi ihtiyaçların koğuştaki arkadaşları tarafından ancak karşılanabildiğini aktarmıştır.
4. Cezaevi idaresi ile yapılan görüşmede, mahpusun Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesine sevk edildiği ancak herhangi bir kararın verilmediği öğrenilmiştir.

Görüşme gerçekleştirilen 2. mahpusun beyanları:

1. Mahpus kadın olup, 3 yıl önce kendisine göğüs kanseri teşhisi konulduğunu, doktorun ilaç tedavisi uyguladığını lakin bu tedavinin yetersiz kaldığını, 3 yıldır sürekli göğsünden kan geldiğini (Avukat görüşü sırasında da yeni kan geldiğini), bunla birlikte Şırnak Devlet Hastanesinde doktor değişiklikleri nedeniyle her gelen doktorun yeni bir ilaç tedavisi uyguladığını, kendisine bağırsak kanseri teşhisinin de konulduğunu lakin buna yönelik bir tedavi uygulanmadığını, en son 4 ay önce hastaneye sevk edildiğinin, sevk taleplerine idarenin cevap vermediğini, dizinde bulunan kitle için ameliyat olması gerektiğini lakin sevk yapılmadığı için ameliyat gününün belirlenemediğini, hastaneye sevk için terlik dayatılması yapıldığı ve direnmesine rağmen hastalığı nedeniyle kabul etmek zorunda kaldığını, sevk sırasında bazen çift kelepçe bazen de üç kelepçe takıldığını, sağlık hizmetinden faydalandırılmadığı için psikolojik olarak yıprandığını,
2. Açık görüşlerde oturma düzeninin ve masaların genişliğinin fiziki teması kesecek şekilde düzenlendiğini, masanın genişliği yüzünden ailesi ile sarılamadığını, açık görüşte çok fazla gardiyanın beklediğini ve sürekli görüşe müdahale edildiğini,
3. Yemeklerin kötü olduğunu, yemeklerin içinden kıl ve fare pisliği gibi şeylerin çıktığını,

4. Kadın mahpuslara hijyen için ürün verilmediğini,
5. Arkadaşlarının taraflı siyasi koğuşa geçme talepleri sonuçsuz bırakıldığını,
6. Televizyonda sadece yandaş kanalların bulunduğunu,
7. Sosyal aktiviteni olmadığını, spor imkânlarının kısıtlı olduğunu, hiç spor malzemesinin bulunmadığını,
8. Kanser hastası olmasına rağmen revire gitme talebinin her seferinde reddedildiği ancak iki haftada bir çıkabildiğini, acil durumlarda dahi revire götürülmediğini, revirde bulunan doktorun vasıfsız olduğunu,
9. Koğuş aramalarında her yerin dağıtıldığını ve keyfi davrandıklarını,
10. Memurlar tarafından kendilerin uygulanan uygulamalar il psikolojik şiddet uygulandığını,
11. Aydınlatma ve havalandırma koşullarının sağlık açısından uygun olmadığını ve kameraların ortak alanları ve havalandırmaları görecektek şekilde yerleştirildiğini tarafımıza aktarmıştır.

Görüşme gerçekleştirilen 3. mahpusun beyanları:

1. Hapishaneye ilk getirildiğinde çıplak aramaya maruz kaldığını ve kadın olmasından da ötürü bunu kabul etmediği lakin yapılan baskı sonucu çıplak aramanın yapıldığını,
2. Romatizma ve kronik astım hastalıklarının olduğu, en son 2 ay önce hastaneye sevk edildiğini, sevk sırasında direnmesine rağmen terlik ile götürüldüğünü, cezaevi aracında üçlü kelepçe ile (bir kelepçe mahpusun iki el bileğine, bir kelepçe jandarma ve mahpusa ve son kelepçe mahpusu araca bağlayacak şekilde) götürüldüğünü, hastanede beklerken çift kelepçe uygulandığını, muayene sırasında kelepçenin çıkarılmadığını, jandarmanın odada beklediğini, doktorun kelepçenin çıkarılmasını söylemesine rağmen jandarmanın kelepçeleri çıkarmadığını, göğüs muayenesi sırasında kelepçe yüzünden zar zor muayenenin yapıldığını ve son olarak sağlık sonuçlarının idare tarafından kendisine verilmediğini,
3. Rojavalı olduğu için Türkçe bilmediğini ve bu nedenle memurlar ile iletişim kurmada sıkıntılar çektiği ve psikolojik baskıya maruz kaldığını
4. Batman’da yaşayan ablası ile telefon iletişim kuramadığını, ablası tarafından telefon için gerekli evraklar idareye sunulmuş ise de mahpusun ablası vatandaşı olmadığı için telefon görüşüne izin verilmediği,
5. Dışarıdaki 3 çocuğu ile 9 aydır hiç iletişim kuramadığını ve açık görüşe hiç çıkmadığını ve çocuklarının açık görüşe getirilmesini istemesine rağmen idarenin herhangi bir cevap vermediğini,
6. Haftada 45 dakika spora çıkarıldığını ama hiç spor malzemesinin olmadığını,
7. Yemeklerin içinden kıl ve böcek çıktığını,
8. Hijyen için idare tarafından hizmet verilmediği,
9. İki haftada bir revire çıkabildiklerini, acil durumlarda revir günü değilse revir taleplerinin reddedildiğini ve doktorun vasıfsız olduğunu,
10. Cezaevi tarafından haftada bir kitap verildiğini ancak Arapça alfabesi ile kitap verilmediğini ve Türkçe okuyamadığını,

11. Gece vakti ortak alanda ışıkların açık olmasının yatakhane bölümünü hem aydınlatması hem de ısıtması nedeniyle rahatsız edici olduğu,
12. Ayda birkaç kez koğuş araması yapıldığı ve arama esnasında eşyaların gelişigüzel dağıtıldığını, memurların arama esnasında provokatif hareketlere bulunduklarını beyan etmiştir.

Görüşme gerçekleştirilen 4. mahpusun beyanları:

1. Cezaevine ilk getirildiğinde çıplak arama dayatıldığını ve fiziki olarak direnmesine rağmen aramanın gerçekleştiğini
2. Hastaneye sevk talepleri bazen sürüncemede bırakıldığını bezen ise çok geç gerçekleştirildiğini, göğüs ağrısı ve bacak menisküsü nedeniyle hastaneye gittiğini, sevk sırasında ayakkabı yerine terliğin dayatıldığını, yine sevkten önce ve sonra ağız içi arama yapıldığı, çift kelepçe uygulamasının olduğunu, muayene sırasında kelepçenin çıkarılmadığını, muayene yapan doktorun da böyle bir talebinin olmadığını, yine muayene sırasında odada jandarmaların beklediğini, kronik hasta olan koğuş arkadaşlarına diyet yemek verilmediğini, yine koğuşunda bulunan iki mahpusun psikolojik sorunlar yaşayıp uykularında konuşma ve bağırma gibi durumlar yaşadıklarını lakin idarenin herhangi bir yardım veya müdahalede bulunmadığını,
3. Televizyonda 24 kanalın bulunduğu ama bunların muhalif kanal olmadığını, Kürtçe yayın yapan sadece TRT 6 olduğunu,
4. Normalde haftada bir 40 dakikalığına spora çıkarıldıklarını ama arıza, tadilat vb. bahanelerle bunu ayda bire indirdiklerini, spor olarak sadece futbol oynayabildiklerini,
5. Ortak alanda kamera ile izlendiklerini, çatılarda bulunan kameraların yatakhane bölümünü görebildiğini,
6. Açık görüşlerde oturma düzeninin ve masaların genişliğinin fiziki teması kesecek şekilde düzenlendiğini, açık görüşme alanının kalabalık olduğunu, ailelere sandalye verilmediğini, memurların görüşe sık sık müdahale ettiğini, koğuş arkadaşlarının ailelerine selam vermenin bile engellendiğinin, 40 dakika görüşün çok az olduğunu,
7. Yemeklerin düzenli verildiğini lakin genel olarak kötü olup yenilebilir olmadığını ve çeşitliliğin de olmadığını, sıcak suyun yetersiz kaldığını,
8. İki haftada bir revire çıkabildiklerini, doktor veya hemşireler izne çıktıklarında yerine bir başkasının gelmediğini, iyi bir muayeneden geçmediklerini,
9. Süresiz yayınlarda en fazla 5 kitaba izin verildiği,
10. Gece vakti ortak alan, koridor, havalandırma ve gözetleme ışıkları sürekli açık olduğundan yatakhane bölümü sürekli aydınlık kaldığını ve bunun rahatsız edici olduğunu beyan etmiştir.

Görüşme gerçekleştirilen 5. mahpusun beyanları:

1. Cezaevine ilk getirildiğinde çıplak arama dayatıldığını, kadın olmasından ötürü bunu kabul etmese de zorla yaptıklarını,

2. Açık görüşlerde oturma düzeninin ve masaların genişliğinin fiziki teması kesecek şekilde düzenlendiğini, masa başlarında kameraların bulunduğunu, kapalı görüşte telefon çalışmayıp memurlarında yardımcı olmamasından ötürü eşi ile memurlar arasında tartışma çıktığını ve eşine bundan ötürü 6 ay görüş yasağı verdiklerini,
3. Kameraların kişisel alanı gördüğünü, kameralar banyo kapısını gördüğü için sürekli rahatsız olduklarını, banyo kapısı açık olduğunda içerisinin de kamera ile görülebildiğini, kameralar yüzünden istedikleri gibi giyinemediklerini,
4. Çocuklarının düşmemesi için ranzaya demir engel takılmasını talep ettiğini ancak bu talebin gerekçesiz olarak reddedildiğini, yine çocuklar için minder talebinin reddedildiğini,
5. Şırnak cezaevinin çocukları için sunması gereken hizmetlerin yeteriz kaldığını, çocuklarının beslenmesinin tam karşılanamadığını, çocuklarına kahvaltıda vermesi gereken yumurtaların dahi öğleden sonra verildiği, çocuklarının yaşına göre oyuncakların bulunmadığını, yine çocuklarının yalarına göre eğitim alamadığını, oyun alanlarının kısıtlı olduğunu, çocuk doktorunun bulunmadığını,
6. Televizyonda muhalif kanalların olmadığını, radyonun ise çekmediğini,
7. Hiçbir kurs veya sosyal aktivitenin yapılmadığını, spor sahasının kullanılmaz halde olduğunu,
8. Sıcak suya erişimin sınırlı olduğunu bu nedenle banyo konusunda ihtiyaçlarının tam karşılanamadığını, hijyenin kötü olduğunu,
9. Yemeklerin çok baharatlı yapıldığı bu nedenle tatsız olduklarını, yine yemeklerin içinden saç teli ve böcek çıktığını, getirilen tatlı da fare pisliği çıktığından ötürü o günden sonra getirilen hiçbir tatlıyı koğuştan kimsenin yemediğini, şikâyet edilse de yine aynı sorunları yaşadıklarını,
10. İçme suyu kireçli olduğundan kantinden su almak zorunda kaldıklarını,
11. Ayda dört defa koğuş aramsının yapıldığını, eşyaların her seferinde gelişigüzel dağıtıldığını, yasak olamamasına rağmen bazı eşyalara (mont, ceket, kap gibi) el konulduğunu, bu aramaların provokatif olduğu ve taciz boyutuna vardığını,

Görüşme gerçekleştirilen 6. mahpusun beyanları:

1. Cezaevine ilk getirildiğinde çıplak arama yapılmak istendiğini lakin bunu kabul etmediğini ve direnmesine rağmen zoraki bir şekilde üstündeki kıyafetlerin çıkartıldığını,
2. Kendisine eski bir battaniye ve yastığın verildiğini ve daha sonra talep etmesine rağmen değiştirilmediğini,
3. Haftada bir koğuş aramasının yapıldığı, arama esnasında gardiyanların provokatif davrandıklarını, bazen de tehdit edici hareketlerde bulunduklarını, bu aramaların artık taciz boyutuna dayandığını, gardiyanların kendilerinden tekmil verilmesini istediğini, Silopili olduğunu bildikleri bir gardiyanın kendilerine sürekli kötü muamelede bulunduklarını ve savcılığa şikâyet dilekçesi verilmesine rağmen idare tarafından dilekçenin işleme alınmadığı ve savcılığa ulaştırılmadığını,
4. Hastaneye sevk talebinin bir kez reddedildiğini, daha sonraki talebinin kabul edildiğini, ayakkabı yerine terlik dayatılsa da kabul etmeyip direndiğini, çift

- kelepçe uygulamasının olduğunu, muayene sırasında kelepçenin çıkarılmadığını, doktor istediğinde çıkartıldığını, muayene sırasında odada jandarmaların beklediğini, yine hastanede beklerken çift kelepçenin devam ettirildiğini,
5. İnfaz Koruma Memurları tarafından yapılan sayımlarda, mahpuslara ayakta sayım uygulamasının dayatıldığını, bu uygulamanın İnsan Onuruna aykırı olması gerekçesiyle kabul etmediklerini ve mahpuslara İ.K.M'ler tarafından fiziki müdahalede bulunulduğunu, bu uygulamaya karşı adli makamlara yapılan başvurular hakkında SYO kararı verildiğini,
 6. Televizyonda muhalif kanalların bulunmadığı ve bu kanallara izin verilmediği, idareye dilekçe verseler de bu konu hakkında sonuçsuz kaldığını,
 7. Haftada 40 dakika spora çıkarıldığını, spor sahası diye adlandırılan alanın kötü ve bakımsız olduğu,
 8. Açık görüşlerde aile ile tokalaşma dışında herhangi bir fiziki temasa izin verilmediğini, oturma düzeninin ve masaların genişliğinin fiziki teması kesecek şekilde düzenlendiğini ve yine koğu arkadaşlarının aileleri ile selamlaşmaya izin verilmediğini,
 9. İki haftada bir revire çıkabildiklerini, acil durumlarda dahi revir günü gelmediği için revire çıkarılmadıklarını,
 10. İdarenin en fazla 5 kitaba izin verdiğini,
 11. Aydınlatma ve havalandırma koşullarının sağlık açısından uygun olmadığını ve kameraların ortak alanları ve havalandırmaları görecekte şekilde yerleştirildiğini tarafımıza aktarmıştır.

Görüşme gerçekleştirilen 7. mahpusun beyanları:

1. Cezaevine ilk getirildiğinde çıplak arama dayatıldığını ve kabul etmediğini, bunun üzerine jandarmanın çağrıldığını, jandarma ile korkutulup çıplak aramanın gerçekleştirildiğini, bazı arkadaşlarının direnmesi karşın hücreye konulduğunu ve çıplak aramayı kabul edene kadar orada bekletildiğini,
2. Gerekli sağlık hizmeti görmediğini, daha önce kullandığı mantar ilacını talep etmiş ise de tam iki sene boyunca bu ilacın kendisine temin edilmediğini, en son iki sene önce hastaneye sevk edildiğini, hastane sevkinde çift kelepçe uygulandığını, kelepçeli bir şekilde muayene edildiğini,
3. Açık görüşlerde oturma düzeninin ve masaların genişliğinin fiziki teması kesecek şekilde düzenlendiğini, ziyaretine gelen çocukların yanına oturulmasına izin verilmediğini, görüş bitiminde masanın genişliği yüzünden ailesi ile sarılamadığını, eskiden böyle bir uygulamanın olmadığını uygulamayı getiren müdürün artık burada olmamasına rağmen bu uygulamanın devam ettirildiğini, yine görüşlerde mahremiyetin olmadığını, fotoğrafçıdan iki tane fotoğraf istemelerine rağmen fotoğrafçının daha çok para kazanmak için 8 tane fotoğraf çıkardığını,
4. Koğuştta 16 yatak bulunmasına rağmen 22 mahpusun kaldığını, kalabalıktan dolayı çamaşır yıkanması ve kurutulmasında, duş alımında ve koğuştta hareket etmekte sıkıntılar yaşandığının,

5. Taraflı diye tanımladığı koğuşa geçmek için defalarca dilekçe verdiğini lakin tüm dilekçelerinin sonuçsuz kaldığını, bu nedenle başka bir cezaevinin taraflı koğuşuna geçmek istediğini, ücretini ödemesine rağmen bu talebinin de sonuçsuz bırakıldığını,
6. Haftalık 10 dakika telefon hakkı olduğunu, telefonda konferans yapıldığı iddiası ile cezalar verildiğini,
7. Ekrem İmamoğlu'nun tutuklanmasından sonra Halk Tv'nin kaldırıldığını ve başkaca bir muhalif kanalın bulunmadığını,
8. Sosyal aktiviteni olmadığını, spor imkânlarının kısıtlı olduğunu, eskiden cezaevinde imam bulunduğunu ama artık bulunmadığını,
9. En fazla 4 kitap bulundurabildiklerini, Kürtçe kitap olarak sadece bakanlığın bastığı Mem û Zîn kitabının bulunduğunu ve başkaca bir kitaba izin verilmediğini,
10. Koğuş aramalarında eşyaların gelişigüzel dağıtıldığını ve keyfi olarak istedikleri eşyaya el koyabildiklerini beyan etmiştir.

Görüşme gerçekleştirilen 8. mahpusun beyanları:

1. Cezaevine ilk getirildiğinde çıplak arama yapılmak istendiğini lakin bunu kabul etmediğini ve infaz memurları tarafından her iki kolundan tutulup üzerindeki kıyafetlerin çıkartıldığını, başka mahpuslara da çıplak aramanın dayatıldığını ve kabul etmeyenlerin hücreye konulduğunu,
2. Mahpus taraflı olarak ifade ettiği koğuşa geçmek istediğini ancak bu talebinden sonra ve talebinin aksine taraflı koğuş yerine iradesinin kırılması için 64 gün boyunca başka bir koğuşta bekletildiğini,
3. %44 fiziki engelinin bunduğunu, hastaneye sevk sırasında cezaevi içerisinde bulunan bir odada 1 saat bekletildiğini ve nedenini sorduğunda ise infaz memurlarından provokatif cevaplar aldığını bu nedenle sevkten vazgeçtiğini,
4. Televizyonda iktidar aleyhine yayın yapan muhalif kanalların bulunmadığı ve bu kanallara izin verilmediği,
5. Haftada 40 dakika spora çıkarıldığını, spor sahası diye adlandırılan alanın kötü ve bakımsız olduğu, çimlerin içerisinde bulunan küçük plastiklerin etrafa yanık kokusu yaydığını ve kendilerine sadece futbol topu verildiği,
6. Açık görüşlerde aile ile tokalaşma dışında herhangi bir fiziki temasa izin verilmediğini, oturma düzeninin ve masaların genişliğinin fiziki teması kesecek şekilde düzenlendiğini ve yine koğuş arkadaşlarının aileleri ile selamlaşmaya izin verilmediğini,
7. Yemeklerin genel olarak kötü olduğunu ve bu konudaki şikâyetleri için muhatap bulamadıkları,
8. İki haftada bir revire çıkabildiklerini, acil durumlarda dahi revir günü gelmediği için revire çıkarılmadıklarını, üç arkadaşının soğuk algınlığından nefessiz kalacak kadar hastalıklarının ilerlemesine rağmen revir taleplerinin reddedildiği, doktor muayenesinin yapılmadığı ancak “neyin var?” şeklinde sözlü olarak teşhis konulmaya çalışıldığı, ilaçların geç getirildiğini,
9. Süresiz yayınlarda en fazla 5 kitaba izin verildiği,

10. Yeni uygulama ile mutfak ve lavaboların bulunduğu alt katta gece vaktinde ışıkların sürekli açık bırakıldığını, ışıkların kapatılması halinde kamera ile tespiti yapıp infaz koruma memurlarının koğuşa gelerek ışıkları açtıkları. Gece vakti ışıkların açık olmasının yatakhane bölümünü hem aydınlatması hem de ısıtması nedeniyle rahatsız edici olduğunu beyan etmiştir.

Görüşme gerçekleştirilen 9. mahpusun beyanları:

1. Cezaevine ilk getirildiğinde çıplak arama dayatıldığını ve kabul etmediğini bu nedenle ceza aldığını,
2. Hastaneye sevk taleplerinin sürüncemede bırakıldığını, 4-5 ayda geçmesine rağmen götürülmediğini, sevk sırasında terlik giyilmesi dayatıldığı, hem sevk sırasında hem de hastanede beklerken çit kelepçe uygulandığını, kelepçeli muayenenin bazen uygulandığının bazen de doktor çıkartılmasını istediğini,
3. Taraflı koğuşa geçmek için defalarca dilekçe verdiğini lakin tüm dilekçelerinin sonuçsuz kaldığını, arkadaşlarının da aynı muameleye maruz kaldığını,
4. Gece vakti ortak alan, koridor, havalandırma ve gözetleme ışıkları sürekli açık olduğundan yatakhane bölümü sürekli aydınlık kaldığını ve bunun rahatsız edici olduğunu,
5. Televizyonda muhalif kanal bulunmadığını,
6. Spor sahasının kötü olmasından ötürü spor yapılmadığını onun yerine sahada yürüyüş yapıldığını,
7. Kameraların her yeri gözetlediğini, çatıdaki kameraların da yatakhaneleri görebildiğini,
8. Açık görüşlerde oturma düzeninin ve masaların genişliğinin fiziki teması kesecek şekilde düzenlendiğini, ziyaretçilerin hepsine çoğu sefer oturmak için sandalye vermediklerini, memurların sürekli yanlarında gezindiklerini,
9. Sıcak suya erişimin kısıtlı olduğunu, çamaşırların yıkanmasından kurutulmasına kadar idarenin engellerine takıldıklarını,
10. Kürtçe kitap talebinde bulunulduğunu lakin karşılanmadığını, yanımızda en fazla 5 kitap bulundurabildiğini, dilekçelere cevap verilmediğini tarafımıza aktarmıştır.

Görüşme gerçekleştirilen 10. mahpusun beyanları:

1. Mahpus kadın olup, cezaevine ilk getirildiğinde çıplak arama dayatıldığını ve kabul etmediğini, bunun üzerine hücreye konulduğunu ve çıplak aramayı kabul edene kadar orada bekletildiğini,
2. Kameraların kişisel alanı gördüğünü, kameralar banyo kapısını gördüğü için sürekli rahatsız olduklarını, banyo kapısı açık olduğunda içerisinin de kamera ile görülebildiğini, kameralar yüzünden istedikleri gibi giyinemediklerini,
3. Televizyonda muhalif kanal bulunmadığını,
4. Eskiden sosyal aktivite olarak kursların bulunduğunu ancak son 2 senedir olmadığını, sportif faaliyetinde bulunmadığını,

5. Açık görüşlerde yan yana oturmaya, sarılmaya ve temas kurmaya izin verilmediği, gardiyanların çoğu sefer başlarında durduklarını ve yaka kameraları ile kayıt alabildiklerini,
6. Özellikle kış aylarında sıcak suya erişimin tamamen kısıtlandığını,
7. Yemeklerde böcek çıktığını ve tutanak altına aldıklarını ve yine tatlı da fare pisliği çıktığını bunu da tutanak haline aldıklarını lakin idarenin herhangi bir çözümünün olmadığını, gelen tatlıların artık direkt çöpe attıklarını, içme suyu kireçli olsa da içmek zorunda kaldığını, parası olanın kantinden su aldığını,
8. Gece vakti ortak alan, koridor, havalandırma ve gözetleme ışıkları sürekli açık olduğundan yatakhane bölümü sürekli aydınlık kaldığını ve bunun rahatsız edici olduğunu,
9. İdarenin en fazla 5 kitaba izin verdiğini,
10. Haftada bir koğuş araması yapıldığı, eşyaların dağıtıldığını, battaniyelerin üstünde Türk bayrağı olduğu için bir tek battaniyelerin etrafa atılmadığını, hatta yere konulmasına dahi izin verilmediği, yine arama esansında yemek kaplarını kırdıklarını ve tamamen keyfi davrandıklarını beyan etmiştir.

Görüşme gerçekleştirilen 11. mahpusun beyanları:

1. Cezaevine ilk getirildiğinde çıplak arama yapıldığını,
2. Her iki böbreğinde de taş bulunduğunu, son doktor kontrolünden sonra 6 ay sonrası için ameliyat olacağını ama tarihin belirlenmediğini, aradan 8 ay geçmesine rağmen hastaneye sevk talebinin yeni kabul edildiğini, sevk edileceği sırada ayakkabı yerine terlik dayatıldığı ve kabul etmemesi üzerine sevkın iptal olduğunu, en son sevk edildiğinde de kendisine çift kelep uygulandığını, muayene esnasında kelepçelerin açılmadığını ve doktorun bir itirazının olmadığını, muayene sırasında 2-3 jandarmanın odada beklediğini,
3. Başka bir cezaevinde mahpus olan arkadaşı tarafından kendisine mektup gönderildiğini ancak idarenin mektubu sakıncalı bulmasından ötürü mektubu kendisine vermediğini ve gerekçe sunulmadığı,
4. Televizyonda muhalif kanal bulunmadığını ve talebe rağmen eklenmediği,
5. Ayda 3 defa spora götürüldüklerini ama spor yapmak için malzemenin olmadığını,
6. Açık görüşlerde yan yana oturmaya, sarılmaya ve temas kurmaya izin verilmediğini, personel sayısı az olduğu ileri sürülerek 45 dakika olan görüşün daha da erken bitirildiğini,
7. Çamaşır asmak için kullanılan iplerin bazen kopartıldığını bazen koparılmadığını,
8. Yemeklerin fazla yağlı ve baharatlı olduğundan yenilmediğini,
9. İdarenin 5 kitaptan fazlasına ve muhalif gazetelere izin vermediğini,
10. Revire düzensiz çıkartıldıklarını, acil durumlarda ciddiye alınmadıklarını ve revire çıkarmadıklarını,
11. Koğuş aramasında etrafın dağıtıldığını ve mahpusların kışkırtıldığını tarafımıza aktırmıştır.

Görüşme gerçekleştirilen 12. mahpusun beyanları:

1. Mahpus kadın olup, cezaevine ilk getirildiğinde çıplak arama yapıldığını,
2. Kendisinde astım, alerji ve göğsünde kist olduğu bu nedenle sık sık hastaneye gitmesi gerektiğini ama buna rağmen sevk taleplerin sürüncemede bırakıldığını, hastalığı hakkında bilgilendirme yapılmadığını ve tahlil sonuçlarının kendisine verilmediğini, sevk sırasında çift kelepçe ve terlik uygulamasının uygulandığı, muayene sırasında ve kan verirken dahi kelepçenin çıkarılmadığını,
3. Gece vakti ortak alan, koridor, havalandırma ve gözetleme ışıkları sürekli açık olduğundan yatakhane bölümü sürekli aydınlık kaldığını ve bunun rahatsız edici olduğunu,
4. Televizyonda muhalif kanal bulunmadığını,
5. Kameraların kişisel alanı gördüğünü, kameralar banyo kapısını gördüğü için sürekli rahatsız olduklarını, banyo kapısı açık olduğunda içerisinin de kamera ile görülebildiğini, kameralar yüzünden istedikleri gibi giyinemediklerini, yine çatıdaki kameraların kendi yatakhanelerini görebildiğini,
6. Sosyal aktivitelerin bulunmadığını, haftada bir 30 dakika spora çıkarıldıklarını ama malzemelerin yetersiz kaldığını
7. Açık görüşlerde yan yana oturmaya, sarılmaya ve temas kurmaya izin verilmediği, koğuş arkadaşlarının ailelerine selam verilmesine izin verilmediğini, memurların sürekli başlarında dolaştıklarını,
8. Yemekler düzenli verilse de hijyenik ve yenilebilir olmadığını,
9. İki haftada bir revire götürüldüklerini ve ağır kesici verip yollandıklarını beyan etmiştir.

Görüşme gerçekleştirilen 13. mahpusun beyanları:

1. Cezaevine ilk getirildiğinde çıplak arama yapılmak istendiğini lakin bunu kabul etmediğini ve infaz memurları tarafından önce şiddet uygulandığını sonra da her iki kolundan tutulup üzerindeki kıyafetlerin çıkartıldığını,
2. 8-9 ay önce hastaneye sevk edileceği sırada araca binmeden önce terlik giymesi gerektiğini ayakkabı ile gidemeyeceğini belirttiklerini, mahpusun direnç göstermesi üzerine, jandarmanın üzerinde “ölümünden ben sorumluyum” yazılı bir kağıt imzalamaya çalıştıklarını, mahpusun bu kağıdı imzalamadığını ve sevkin iptal edildiğini,
3. Dişinin çekilmesi için revir tarafından hastane sevki yapılacağını, revir günü tekrar revire gittiğinde hastane sevki yapmayı unuttuklarını ve sevk edileceğini belirttiklerini,
4. Televizyonda iktidar aleyhine yayın yapan muhalif kanalların bulunmadığı ve bu kanallara izin verilmediği,
5. Ayda iki defa 40 dakika spora çıkarıldığını, spor sahası diye adlandırılan alanın kötü ve bakımsız olduğu, 3 ay önce sinema gösterimi yapıldığını başkaca bir sosyal aktivitenin yapıldığı,
6. Açık görüşlerde aile ile tokalaşma dışında herhangi bir fiziki temasa izin verilmediğini, oturma düzeninin ve masaların genişliğinin fiziki teması kesecek

şekilde düzenlendiğini ve yine koğuş arkadaşlarının aileleri ile selamlaşmaya izin verilmediğini,

7. Yemeklerin genel olarak yağlı, bol baharatlı bazen de tatsız tuzsuz olduğunu,
8. Gültan Kışanak'ın "Kürt Siyasetinin Mor Rengi" kitabını sipariş ettiğini, kitap geldiğinde kendisine gerekçesiz bir şekilde verilmediğini, yine Kürtçe kitap ve romanların girişine izin verilmediğini,
9. Koğuş aramasında gardiyanların keyfi ve düşmanca davrandıklarını, son yapılan aramada yedek yatak nevresim takımını önce ayağıyla ezip sonra tekmeleyerek dışarı attıklarını, ocak ayında şişme montunun kendisinden alınıp çöpe atıldığı ve gerekçe olarak yasak olduğu söylendiğini tarafımıza aktarmıştır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

1. Yasal ve uluslararası mevzuat, evrensel hukuk ilkeleri ile birlikte göz önüne alındığında; kurumlarımıza gelen başvurular sonucunda tespit edilen işkence, kötü muamele yasağı ve ayrımcılık yasağı ihlallerinin sebebi olan hapisane idaresi ve personelinin uygulamalarının ve eylemlerinin sonlandırılması ve idarenin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir.
2. 5275 Sayılı Kanunun "Hapis cezasının infazında gözetilecek ilkeler" başlıklı 6. Maddesinin 1. Fıkrasının b bendinde "Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin düzenli bir yaşam sürdürmeleri sağlanır. Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî koşullar altında çektirilir." denilmek suretiyle mahpusların hapisanede tutulma koşullarının insan onuru ile bağdaşacak koşullar altında olması gerektiği düzenlenmiştir.
3. Hem ulusal hem de uluslararası hukukta işkence ve kötü muamele açıkça ve mutlak surette yasaklanmıştır. Bir başka deyişle hiçbir hal ve durumda, hiç kimseye işkence ve kötü muamele yapılamaz. Devletler, taraf oldukları sözleşmelerde yer verilen işkence yasağını da göz önünde bulundurarak, bu tür uygulamalara tamamen son vermeli ve hapisanelerde işkence ve kötü muamelenin önlenmesi için gerekli tedbirleri almalıdır. Bu husus, devletlerin işkence ve diğer insan hakları ihlallerinin önlenmesine dair aktif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Yukarıda sıraladığımız tüm sorunlar "kötü muamele" kapsamındadır. Kötü muamelenin sürekli olması ise "işkence" tanımını eşdeğerdir.

İşkence ve Kötü Muamele

4. Hapisanelerde çıplak arama uygulamasının devam ettiği de yapılan tespitler arasında yer almaktadır. Devlet tarafından alıkonulan mahpusların Anayasa'nın 17. Maddesi kapsamında maddi ve manevi bütünlüğün korunması hakkında bağışık tutulamayacağı ve insan haysiyeti ile bağdaşmayan bir muameleye tabi tutulamayacağı açıkken elle yapılan aramalarda özel bölgelere dokunulması ve iç çamaşırların dahi çıkartılması hem Anayasal hakların hem de işkence yasağının ihlali niteliğindedir. Devletler, taraf oldukları sözleşmelerde yer verilen işkence yasağını da göz önünde

bulundurarak hapisanelerde işkencenin önlenmesi için gerekli tedbirleri almalı, insan onuruyla bağdaşmayan uygulamalara son vererek mahpusların saygınlığının ve mahremiyetinin korunmasını sağlamalıdır. Bu husus, devletlerin işkence ve diğer insan hakları ihlallerinin önlenmesine dair aktif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Ortaya bir hak ihlali çıktığında, bu hususun etkin soruşturulması ve sorumluların yaptırımla karşı karşıya bırakılacağı yargılama süreçlerinin gerçekleştirilmesi de söz konusu aktif yükümlülüğün bir parçasıdır. Mevzuata aykırı bir şekilde arama yapan ve bu aramalar sırasında fiziki güç kullanan görevlilerin tespit edilmemesi ve gerekli yaptırımların uygulanmaması hukuka aykırı uygulamaların yeniden üretilmesine ve yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Sağlık Hakkı İhlali

5. Yapılan görüşmeler neticesinde; mahpusların hastaneye sevk işlemlerinin ya hiç yapılmadığı ya da aşırı gecikmelerle gerçekleştirildiği, ayrıca ağız içi arama dayatması, terlik kullanımı zorunluluğu, kelepçeli muayene uygulaması ve hapisaneden çıkış esnasında çift kelepçe kullanılması gibi uygulamalar nedeniyle tedavi haklarından mahrum bırakıldıkları tespit edilmiştir. Bahse konu tespitler, etik kuralların yanı sıra Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerinin açıkça ihlal edildiğini ve tutuklu ya da hükümlülerin ayrımcılığa uğrayarak, eşit, adil ve insan onuruna uygun sağlık hizmetlerine erişim hakkının engellendiğini göstermektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına göre, bir mahpusun tedavisi için gerekli uzman personel ve donanımın cezaevinde bulunmaması ve mahpusun tedavi amacıyla sivil sağlık kuruluşuna sevk edilmesinin gerekçesiz olarak reddedilmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin ihlali anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra, tedavi için zorunlu ilaçların temin edilmemesi, revire başvuru taleplerinin göz ardı edilmesi hususları, cezaevi idarelerinin sağlık sorunlarını zamanında ve etkili biçimde çözme yükümlülüğünü yerine getirmediklerine dair somut ve yeterli deliller teşkil etmektedir.

Mahpusların hastaneye sevkinde terlik giyilmesinin istenilmesinin hangi amaca yönelik bir uygulama olduğu saptanmış değildir. Jandarma tarafından yapılan bu uygulama, Türkiye'nin neredeyse başka hiçbir hapisanesinde uygulanmamaktadır (bkz. "ÖHD ve MED TUHAD-FED Ocak-Haziran 2025 raporu"). Muayene sırasında hükümlü veya tutuklunun kelepçelerinin çıkarılmaması ve bu uygulamanın özellikle siyasi mahpuslara yönelik sistematik bir şekilde gerçekleştirilmesi, ayrıca muayeneyi yapan hekimin kelepçenin çıkarılmasına yönelik bir irade ortaya koymaması ve bu konuda herhangi bir inisiyatif almaması, tıp etiği ilkelerinin ihlal edildiğini ve mahpuslara yönelik hak ihlallerinin yalnızca cezaevi personeliyle sınırlı kalmayıp, sağlık personeline de sirayet ettiğini göstermektedir.

Öte yandan, tedavinin zamanında ve etkili şekilde uygulanmaması hâlinde geri dönüşü mümkün olmayan sağlık sorunlarına yol açabilecek kanser gibi ciddi hastalıklar söz konusu iken, mahpusun yalnızca 3-4 ayda bir hastaneye sevk edilmesi, Anayasa ve uluslararası insan hakları belgeleriyle güvence altına alınan yaşam hakkının cezaevi koşullarında fiilen askıya alındığını ve sağlık hakkının cezaevi idaresi tarafından gereği gibi gözetilmediğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, mahpusların her hastane sevinde farklı bir doktorla muhatap olması ve her bir hekimin kanser tedavisine ilişkin kendi bireysel yaklaşımını uygulaması, süreklilik ve bütünsellik ilkelerinden yoksun bir sağlık hizmeti sunumuna işaret etmekte olup, mahpusun sağlık hizmetlerine erişiminin yalnızca şekli (usuli) düzeyde kaldığını ve fiilen ihlal edildiğini göstermektedir. Görüşme yapılan ilk mahpusun zihinsel engelli olması, koğuş arkadaşlarının yardımı olmadan hayatını idame ettirememesi ve idarenin 8 yılda bu mahpusa yönelik tedavisi veya infazı konusunda bir girişimde bulunmaması, Şırnak T Tipi Hapishanesinin yalnızca hapsedme amacı güttüğünü göstermektedir.

Mahpusların sağlık hakkının etkin ve adil biçimde korunabilmesi için öncelikle muayene ve hastaneye sevk sırasında kelepçe ve diğer fiziksel kısıtlamaların gereklilik ve etik kurallar çerçevesinde kaldırılması sağlanmalı; hastaneye sevk süreçleri sağlık durumuna uygun hız ve düzenlilikle gerçekleştirilmeli, tedavi sürekliliğini temin etmek amacıyla mahpusların aynı sağlık personeli ile muhatap olması ve tedavi planlarının bütüncül şekilde uygulanması için koordinasyon artırılmalıdır. Ayrıca, cezaevlerinde gerekli ilaç ve tedavi araçlarının eksiksiz bulundurulması ve revire erişim taleplerinin etkin şekilde karşılanması hususunda idari tedbirler alınmalı; Tüm bunlar gerekli olup, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve Anayasal yükümlölükler doğrultusunda mahpusların yaşam ve sağlık hakkının korunmasına önemli katkı sağlayacaktır.

Tüm mahpusların revire götürölme sıklığının iki haftada bir olarak belirlendiğı, bu tarihlerin önceden planlandığı ancak acil sağlık durumlarında yapılan revir başvurularının günün henüz gelmediğı gerekçesiyle reddedildiğı anlaşılmıştır. Ayrıca, revirde görev yapan doktorun yeterli ve sağlıklı muayene yapmadığına dair şikayetler tarafımıza ulaşmıştır. Bu durum, cezaevindeki sağlık personelinin sayısının yetersizliğine işaret etmekte olup, sağlık hizmetlerinin etkinliğı açısından personel sayısının artırılması gerekmektedir. Mahpusların revir hizmetlerine erişimleri hızlandırılmalı, hastaneye sevk işlemleri gecikmeksizin yerine getirilmelidir. Sağlık personelinin teşhis, tedavi ve kontrolleri uzman hekimler tarafından yapılarak, doktor muayeneleri zamanında gerçekleştirilmelidir.

Özel Hayata Saygı Hakkının İhlali ve Özel Hayata Müdahale

6. Şırnak T Tipi Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumu'nda mahpuslar ile ailelerine yönelik olarak yaklaşık iki yılı aşkın süredir devam eden hak ihlallerinin varlığı tespit edilmiştir. Cezaevi idaresi tarafından açık görüşlerde önceden tekli olarak kullanılan masalar birleştirilerek 'U' şeklinde yeni bir masa düzeni oluşturulmuş ve bu düzen içerisinde ailelerin arasında mahpusların konumlandırılması sağlanmıştır. Masaların geniş olması nedeniyle mahpusların aileleriyle fiziki temasta bulunamamaları, gerçekleştirilen görüşmelerde en çok dile getirilen şikâyetler arasında yer almaktadır.

Bu uygulama mahpuslar tarafından yaygın şekilde eleştirilmiş olmasına rağmen kaldırılmamış ve bu düzenlemenin amacı hususunda herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Hukuki açıdan mahpusların aileleriyle yan yana oturabilme ve fiziksel temas kurabilme hakkı bulunmaktadır. Bu hakkın engellenmesi, insan onuruna aykırı olup, Anayasa'da ve uluslararası sözleşmelerde güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin ihlali anlamına gelmektedir.

Ayrıca, açık görüş sırasında aynı anda görüşme yapan iki mahpus arasındaki mesafenin düzenlenmesi ve mahpusların aileleriyle olan mahremiyetlerinin korunması zorunludur. Görüşmeler esnasında infaz memurlarının mahpuslar ve aileleri üzerinde herhangi bir etki veya baskı oluşturmamasına izin verilmemelidir. Mahpusların, koğu arkadaşlarının ailelerine insani bir nezaket ifadesi olan selam verme hakkı engellenmemelidir. Bu tür kısıtlayıcı uygulamalar psikolojik baskı unsuru teşkil etmekte olup, kötü muamele kapsamında değerlendirilmelidir. Son olarak, açık görüş sürelerinin mevcut düzenlemede yetersiz olması da hak ihlaline sebep olmaktadır. İlgili mevzuat uyarınca, açık görüş süreleri kanuni sınırlar içerisinde olmak kaydıyla artırılabilir ve bu konuda gerekli düzenlemelerin yapılması mahpusların temel haklarının korunması açısından zorunludur.

Beslenme Sorunları ve Gıda/Su Hakkının İhlali

7. Kadın mahpusların yemeklerinde böcek, saç teli ve fare dışkısı gibi hijyen ve sağlık kurallarına aykırı unsurların tespit edildiğine dair tarafımıza iletilen bilgiler son derece ciddi olup, yeterli ve sağlıklı beslenmenin temel bir insan hakkı olduğu gözetilerek, cezaevi yemek üretim ve hazırlık süreçlerinin kurum tarafından düzenli aralıklarla denetlenmesi gerekmektedir. Yapılan görüşmelerde, mahpuslara sunulan yemeklerin besleyici nitelikten yoksun olduğu, tat açısından olumsuzluklar içerdiği, yağlı, aşırı baharatlı veya monoton olduğu yönündeki şikâyetler tarafımıza ulaşmıştır. Bu tür eksiklikler, sağlıklı bir bireyin fizyolojik dengesini olumsuz yönde etkileyebilecek niteliktedir.

Mahpusların günlük kalori ihtiyacını karşılayacak, çeşitli ve hijyenik koşullarda hazırlanmış yemeklerle beslenmesi zorunludur. Özellikle hasta tutuklu veya hükümlülere, hastalıklarına uygun diyet yemeklerin sağlanması cezaevi idaresinin sorumluluğundadır. Diyet yemekleri, hastalıkların önlenmesi, iyileştirilmesi ve ilerlemesinin durdurulması bakımından hayati öneme sahiptir. Dolayısıyla, hasta mahpuslara uygun diyet yemek verilmemesi, hastalığın seyrini olumsuz etkileyerek iyileşmeyi engelleyen ve ilerlemesine neden olan bir ihlal teşkil etmektedir.

Yaşamın en temel unsuru olan temiz suya ulaşımındaki problemler cezaevi idaresi tarafından çözülmeli, mahpusların hem yaşamları için hem de oda ve beden temizliği için gerekli ve yeterli suya erişimi sağlanmalıdır. Bununla birlikte, temizlik ve hijyen için gerekli ürünler Kurum tarafından sağlanmalıdır. Sıcak su düzenli, yeterli olacak şekilde sık aralıklarla verilebilmelidir.

Eğitim ve Sosyal Faaliyetler

8. Yapılan görüşmeler sonucunda cezaevi idaresi tarafından mahpuslara yönelik sportif, kültürel ve sosyal faaliyetler sağlanmadığını ve atölye faaliyetleri gibi çalışmaların yapılmadığı sonucuna varılmıştır. Hapishanelerde mahpuslara yönelik aktivitelerin (meslek edindirme, eğitim, spor, sohbet gibi) onların bedensel ve ruhsal sağlıkları açısından ne kadar elzem olduğu çok açıktır. Bu sebeple dinlenme, ortak yaşam alanları, sosyal ve kültürel aktivite yerleri oluşturulmalıdır. Aynı şekilde koğu dışında ortak alanlarda geçirilen süreler artırılmalı ve mahpusların daha kalabalık gruplar halinde birbirleriyle etkileşim kurmalarına izin verilmelidir. Ancak bu tür etkinlik haklarının kısıtlanması, sosyal izolasyonu artıran ve hatta tecride varan boyutlara ulaşmaktadır. Görüşme yapılan mahpusların aktarımlarına göre; sohbet, sosyal, kültürel ve sportif kurslara katılma gibi faaliyetlerin kısıtlanması veya hiç yapılmaması, yaşam kaliteleri üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olup eziyet seviyesine

ulaşmıştır. İnsan hakları standartlarına göre hapisanelerdeki mahpusların günün makul bir kısmını (sekiz saat veya daha fazla) hücreleri dışında, belirli amacı olan ve değişen faaliyetler yaparak geçirmeleri hedeflenmelidir.

Özel Hayatın Gizliliği

9. Mahpuslar ile yapılan görüşmede hapishane idarelerin, özel hayata saygı ve özel hayatın gizliliği ilkesini ihlal ettikleri uygulamalar tespit edilmiştir. Yine bu görüşmelerde mahpusların yaşam alanlarını görecektir şekilde kameralar yerleştirildiği ifade edilmiştir. Mahpusun her davranışını kontrol edip tecrit koşullarını derinleştiren bu uygulama manevi huzuru bozan ve kendini güvende hissedebilmesini engelleyen bir uygulamadır. Çatılarda bulunan kameraların yatakhaneleri görmesi, kadın koğuşlarında kameraların banyo kapısını görmesi ve kapı açıkken içeriinin dahi görülmesi hak ihlalinin yaşanmasının yanında mahpusları huzursuz eden durumlardır. Mahpusların mahrem alanlarına saygı gösterilmeli özel hayatın gizliliğini ihlal eden odaların banyo tuvalet gibi yerlerini gören kameralar kaldırılmalıdır. Bu uygulamalardan bir an önce vazgeçilmesi gerekmektedir.
10. Mahpusların, çamaşır kurutması için alan yaratılmalıdır. Alan bulunmadığı takdirde mahpusların akşamları başta olmak üzere havalandırmaya çamaşır asmasına izin verilmelidir.
11. Koğuş aramalarının mahpusların provokatif şekilde yapılması, mahpusların kıyafetlerine el konulması, etrafın dağıtılması ve el konulan kıyafetlerin ailelere teslim etmek yerine çöpe atılması cezaevi idaresinin keyfiyetini göstermektedir. Mahpuslarla ilgili olarak “ayrımcılık yasağına” aykırı düzenleme ve uygulamalardan derhal vazgeçilerek infaz memurları tarafından gerçekleştirilen koğuş aramalarının keyfiyetten uzak, mevzuata uygun ve gerekli önlem ve tedbirlere uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.
12. Koğuşlarda kapasitelerinin üstünde mahpus sayısına yer verilmesi ve söz konusu mahpusların yerde yatma probleminin olduğu tespit edilmiş olup bu problemin ivedilikle giderilmesi ve tekrarlanmaması için gerekli önlemlerin zamanında alınması, Kurumda bulunan boş koğuşların değerlendirilmesi, her mahpusa şahsi kullanımı için yatak ve dolap sağlanması gerekmektedir.
13. Mahpusların koğuş değişikliği talepleri titizlikle ve belirli sürelerde incelenebilmelidir. Değerlendirme sonuçları mahpuslara iletmeli ve olumsuz geri dönüşlerde itiraz edebilme imkânı sunulmalıdır.
14. Işıkların gece vakti yatakhane ve ortak alanda açık bırakılması tüm mahpusların uyumasına engel olduğu ve rahatsızlıklara neden olduğu tespiti ile ortaya çıkan sorun ivedilikle çözülmelidir.
15. Artan hak ihlallerine ve idarenin tutumlarına karşı mahpuslar tarafından Hapishane İdaresi, Cumhuriyet Başsavcılığı, İnfaz Hakimliği, TBMM gibi kamu kurum ve kuruluşlarına yazdıkları dilekçeler işleme alınmalı, dilekçelerin kayıt numarası, alındı belgelerinin birer örnekleri mahpuslara verilmeli ve dilekçelerin ilgili makamlara iletilmesi sağlanmalıdır.

16. Yasal ve uluslararası mevzuat evrensel hukuk ilkeleri ile birlikte göz önüne alındığında; kurumlarımıza gelen başvurular ve yapılan görüşmeler neticesinde tespit edilen başta Kötü Muamele ve İşkence yasağı olmak üzere sağlık ve tedaviye erişim hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, haberleşme özgürlüğü, ifade özgürlüğü, özel hayata saygı hakkı ihlallerine sebebiyet veren uygulamalarının ve eylemlerinin sonlandırılması ve idarenin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir.
17. Çıplak arama, ağız içi arama, terlik dayaması, ayakta nizami sayım, tecrit gibi insan onuruna aykırı tüm uygulamalardan bir an önce vazgeçilmelidir. Kelepçeli muayene, ring aracında kelepçeli yolculuk uygulamalarına son verilmelidir. Nakil, disiplin cezaları, haberleşme hakkı gibi pek çok konuda Anayasa Mahkemesi'nin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği ihlal kararları gözetilerek yeni hak ihlallerinin önlenmesi için kalıcı düzenlemelere gidilmelidir. Türkiye'de barışçıl çözüm yollarının önünü açmak, toplumun tüm kesimlerinin eşit yurttaşlık temelinde bir arada yaşamasını sağlamak ve hukukun üstünlüğünü yeniden inşa etmek için, başta hapisaneler olmak üzere tüm devlet kurumlarında insan haklarına saygılı bir reform süreci başlatılmalıdır. Hapishanelerde uygulanan ayrımcı ve keyfi uygulamalara derhal son verilmelidir. Devlet, Anayasa ve kanunlarda kendisine yüklenen yükümlülüklerini ve sorumluluklarını yerine getirmeli ve tüm hak ihlallerine son vermelidir.
18. Cezaevinde süre gelen hak ihlalleri ve cezaevi idaresince mahpuslara yönelik gerçekleştirilen işkence ve kötü muameleyle ilişkin “bağımsız” denetim mekanizmalarının oluşturulması için devlet (Adalet Bakanlığı-TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu-TBB İnsan Hakları Merkezi) yetkililerini derhal gerekli çalışmaları başlatmaya davet etmekteyiz.

BOTAN TUTUKLU VE HÜKÜMLÜ AİLELERİ İLE DAYANIŞMA DERNEĞİ
ŞIRNAK BAROSU
İNSAN HAKLARI DERNEĞİ ŞIRNAK ŞUBESİ
ÖZGÜRLÜK İÇİN HUKUKÇULAR DERNEĞİ ŞIRNAK ŞUBESİ